

ד. 1) הנותן לחבירו מתנת מטלטלין או שטר על הקרקע ואמר המקבל "אי אפשי בה", או שאר לשון דמשמעו דאינו חפץ לקבל המתנה, כיצד יש לנהוג עם המתנה, ומדוע? 2) המפריש אשם תלוי או וודאי ולאחר השחיטה נודע לו שלא חטא, כיצד יש לנהוג עם הבשר, ומדוע (רש"י ותוס' לעיל)? וכיצד הדין אם נודע לו לאחר שכבר קיבל את הדם בכוס, או לאחר שכבר זרק את הדם, ומדוע (רש"י ותוס'?) 3) האם יש להוכיח משיטת רבי יוסי גבי נתקבל הדם בכוס, האם כלי שרת מקדשין פסולים (תוס')?

ה. 1) ממתי עגלה ערופה נאסרת בהנאה, ומניין (פרט; רש"י ותוס')? וכיצד יש לנהוג בעגלה ערופה שהוכר הרוצח קודם עריפה או לאחר עריפה, ומדוע? 2) האם משכחת לה איסור "אותו ואת בנו" בעגלה ערופה, ומדוע (גמ' ותוס')? 3) על איזה עבירות יש חובה להביא אשם תלוי, ומניין? והאם יכול להביא על שאר העבירות דרך נדבה, ומניין? וכיצד הדין להביא אשם תלוי בנדבה שלא על חטא, ומדוע?

ו. 1) מאי קמשמע לן הברייתא ד"חמשה אשמות מכפרים ואשם תלוי אינו מכפר"? 2) האם יום הכיפורים מהני לכפר על החייבי קרבן? ומה הם המקורות שנאמרו בסוגיין לדין זה? ומדוע כל מאן דאמר לא ביאר כדאחריני? 3) מה דינו של המחויב אשם תלוי שעבר עליו יום הכיפורים, ומנלן? וכיצד דינו אם עבר ביום הכיפורים גופיה עבירה דחויבה אשם תלוי, ומדוע?

ז. 1) העובר עבירה שעונשה מלקות, האם מהני יום הכיפורים לכפר עליו מעונשו? והאם אפשר ללמוד את דינו מחייבי קרבן, ומדוע? 2) מה הם חמשת הקרבנות דסלקא דעתין דאם עבר עליהם יום הכיפורים נפטרו מידי חובתן, ומדוע סלקא דעתין הכי? ואמאי באמת לא כיפר עליהם? 3) העובר עבירה שחייב עליה חטאת או אשם ולא נודע לו קודם יום הכיפורים, האם לאחר שיוודע לו חייב בקרבן, ומדוע? 4) מאי טעמא כתב רחמנא דבעינן ידיעה לחטאת בקרבן יחיד ובקרבן נשיא ובפר העלם דבר של ציבור?

ח. (1) המקריב אשם תלוי ולבסוף נודע לו דחטא, כיצד סברה הגמ' דיהיה דינו, ומדוע? וכיצד הסיקו בדינו, ומדוע? (2) האשה שהביא חטאת העוף על הספק ולאחר מליקתה נודע שלא ילדה דבר המחייב בקרבן, כיצד יש לנהוג בחטאתה ומדוע? וכיצד הדין היכא דנודע לה קודם המליקה? (3) המפריש שני סלעים לצורך אשמו, והוזיל לו הרועה המחיר וקנה בהם שני אילים אחד שוה שני סלעים ואחד שוה שני סלעים ושני דינרים, כיצד יש לו לנהוג בהם היכא דקנאם לשם אשם, ובהיכא דקנה אחד לשם אשם ואחד לשם חולין, ובהיכא דקנה תרוויהו לשם חולין, ומדוע? וכיצד הדין באלו האופנים בגוונא דתרוויהו שוו שני סלעים, או אחד שני סלעים והשני רק סלע?

ט. (1) האם יש להוכיח ממתניתין דידן או מדתני "לקח איל בסלע ופיטמו והעמידו על שתיים" אי מתכפר אדם בשבח הקדש, ומדוע? ומהיכא פשטו את דינו למסקנת סוגיין? ומה אמרה הברייתא בדינו של "לקח איל בסלע והרי הוא בשתיים", ומדוע? והאם מההיא ברייתא כן אפשר להוכיח לדין כפרה בשבח הקדש, ומדוע? (2) באר את ספק הגמ' גבי "כפרה בכינוס חומשין!" והאם יש להוכיח את דינו מדין כפרה בשבח הקדש, ומדוע? (3) איל השוה שני סלעים הבא לו במתנה, האם יכול לצאת בו ידי חובת אשם? וכיצד הדין היכא דהוולו טלאים בכל העולם והשוה שנים נמכר בסלע אחד, ומניין? (4) באלו קרבנות סברה הגמ' דמן הראוי שיהיה להם קצבה, ומדוע?

י. (1) אדם שהפריש בהמה לחטאתו האם יכול להביאה לשם חטאת אחרת, ומדוע? וכיצד הדין בחטאת שהפריש אביו ומת, ומדוע? (2) אדם שהפריש מעות לצורך חטאתו, האם יכול לקנות בהן קרבן אחד, ומדוע? והאם דין זה הוא אף בדיעבד, ומדוע? וכיצד הדין במעות שהפריש אביו, ומדוע? והאם בכל הקרבנות נאמר האי דינא? (3) עשיר שהפריש מעות או כבשה עבור קרבן עשיר דעולה ויורד ולבסוף העני, כיצד יש לו לנהוג בהן, ומדוע? וכיצד הדין בעני שהפריש עופות או מעות לצורך חיובו ולבסוף העני יותר או העשיר, ומדוע?

יא. (1) עשיר המחויב קרבן עולה ויורד שהפריש קן כקרבן עני, האם יוצא בה ידי חובתו (פרט), ומדוע? והאם היכא דלבסוף העני יכול להביא את קינו כדין קרבן עני, ומדוע? (2) האם משכחת בעוף "קדושת דמים", ומדוע? (3) מה היא דעתו של רבי שמעון גבי דחיה בבעלי חיים, ומניין? (4) כיצד נקבע שם קרבן על הקרבן (פרט), ומניין? ולמאי נפקא מינה האי קביעות שם?

יב. 1) מה מובחר יותר כבשים או עיזים, ומניין? ומי טעה בדבר זה, ומדוע טעה, ואיזה עונש גררה אחריה טעות זה, וכיצד נתבצע בו עונש זה, ומדוע הגיע לו עונש זה? 2) מי קודם בכיבוד, אביו או אמו או רבו, ומדוע? 3) כמה צווחות צווחה העזרה, ומדוע?

מסכת מעילה

יג. 1) קרשי קרשים שנשחטו בררוב שלא כרינן האם יש בהו מעילה, ומדוע? ומדוע סברה הגמ' דדין זה פשיטא הוא (גמ' ותוס')? והאם מעילה זו היא מדאורייתא או מדרבנן, ומדוע? והאם דין זה הוא דווקא היכא דלכל הפחות קיבל דמם בצפון, או אף היכא דקבלת הדם נמי היתה בדרום, ומדוע (תוס')? 2) האם המשנה דריש מעילה דנקטה החידושים בדרך זו ואין צריך לומר זו, או בדרך לא זו אף זו (פרט)? 3) האם יש מעילה בקרשים שנשחטו במחשבת פיגול או פסול מדאורייתא או מדרבנן, ומדוע? והאם דין זה הוא מילתא דפשיטא ומדוע (רש"י ותוס')?

יד. 1) על אלו פסולים שאלה הגמ' בסוגיין "אי עלו מהו שירדו", ומדוע? וכיצד הסיקו בדינן, ומדוע? 2) שינה במקום העבודות הנעשות במזבח, מה דינן לענין אם עלו כבר על גבי המזבח, ומדוע (גמ' ותוס')? והאם אפשר להוכיח מדינם לענין הספק דלעיל, ומדוע? 3) מה חידש עולא בדין מעילה? ומה הנפקא מינה בין מעילה זו לשאר מעילות, ומדוע? והאם אפשר לשמוע לחידושו ממתניתין דידן, או ממתניתין לקמן גבי הדם היוצא לנחל קדרון, ומדוע (גמ' ותוס')?

בהצלחה!

תשובות למבחן כריתות כג כח, מעילה ב

א. (1) מבואר במתניתין דאם נודע לה קודם המליקה שילדה בוודאי, הרי תיעשה וודאי ותאכל לכהנים, דהרי גם בוודאי זה הוא קרבנה. ואם נודע לה אחר המליקה שילדה, כתבו התוס' לדעת רבי יוחנן לקמן (כו:): מבואר דכיפרה ספיקה, דהא מחוסר כפרה לא בעי ידיעה קודם הקרבן. אבל אסורה באכילה גזירה שמא יאמרו חטאת הבאה על הספק נאכלת. אבל לדעת רב, אף לאחר המליקה כיפרה ספיקה ונאכלת, ומכל מקום לאחר המיצוי וההזאה כתבו התוס' דאף רב מודה דאסורה באכילה משום גזירה. אמנם מדברי הגמ' לקמן אין הכרח דרב מודה לאחר המיצוי וההזאה, ואדרבה מלשון הגמ' שם נראה דאף בהא פליג רב, ועיין רש"י ושיט"מ. ובדעת רש"י שם מבואר דאליבא דרבי יוחנן כיון דנמלקה [או מיצה דמה] לשם הספק, הרי מדינא אסורה באכילה והנאה ככל קרבן ספק.

(2) בגוונא דהחתיכה דקודש היתה שומן ואכל אחת מהן, הרי מביא אשם תלוי משום הספק חלב דאכל. ואם אכל לתרוויהו, הרי צריך להביא חטאת על החלב, ועל השומן דהקדש אשם משום מעילה. ואם היה חלב דהקדש, אכל אחת מהן יביא חטאת, ולדעת רבי עקיבא יביא אף אשם תלוי משום ספק מעילה. ואם אכל לתרוויהו הרי יביא חטאת על החלב ואשם על הקודש, ואם היתה של קודש חלב הרי חייב עוד חטאת משום החלב דהקדש. ובגוונא דחבירו אכל לשניה, למאן דאמר לא בעינן חתיכה משתי חתיכות [א] דסגי באיקבע איסורא], אף חבירו יביא אשם תלוי, משום החשש חלב לכל הפחות דחולין. ודעת רבי שמעון דאם היה שומן דהקדש, יביאו תרוויהו אשם וחטאת בשותפות ויתנו דמי שאכל את הקודש יהיה לו האשם ומי שאכל את החלב יהיה לו החטאת. ואם היה חלב דהקדש, הרי יביאו שני חטאות מוודאי, ועוד אשם ביניהם ויתנו. ומבואר בסוגיין דלענין אשם מעילות בנותר יש לחייבו רק אם היתה אכילה שוה פרוטה, והיינו דווקא באכילה מרובה, או בימות הגשמים שאין הבשר מסריח.

ב. (1) מבואר במתניתין דאפילו לרבי שמעון דבעלמא לית ליה איסור חל על איסור, מכל מקום קדשים שאני ואיסור נותר חל אף על החלב, דהא חזינן לענין טומאת הגוף דאף באימורין והחלב דאסורין כבר אי משום חלב אי משום עולין, ואפילו הכי הוזהר על טומאה. ומכל מקום איכא למאן דאמר בגמ' בדעת רבי שמעון דאף בקדשים אין איסור חל על איסור ואינו חייב משום נותר לא על עולין ולא על חלב. וכתבו התוס' דאף דלענין איסור נבלה טריפה גלי קרא דחילל על החלב, מכל מקום כיון דחזינן לשיטתו בעלמא דאין איסור חל על איסור אף באיסור חמור על קל, הוא הדין נותר אינו יחול על החלב הקל שהותר מכללו, ושאינו נבילה וטריפה דגלי קרא.

(2) דעתו של רבי שמעון דאין איסור חל על איסור אפילו בכולל ואפילו חמור על הקל, דהא אמר דהאכל נבלה ביום הכיפורים פטור משום דאין איסור חל על איסור, וכתב רש"י דאף בנתנבלה היום הא היתה אסורה משום אבר מן החי ואין יום הכיפורים חל עליה. וכתבו התוס' דהש"ס ידע דאף באיסור מוסיף סבירא ליה הכי, ואף דמאי דידע באיסור מוסיף הוא דווקא קל על חמור, מכל מקום בתר דחזינן בכולל דאפילו חמור אינו חל, הוא הדין מוסיף.

(3) אמרינן בסוגיין דרבי דרש מקרא דכל חלב דאיסור חלב חל על האימורין, ולכאורה מוכח דבקדשים איסור חל על איסור. אמנם הסיקו דאינו ראייה, משום דיש לומר דאיירי בוולדות קדשים דבמעו אימון הם קדושים ואני איסור חלב ואימורין בהדי הדדי. וכן תני בברייתא מהקרא דאשר לה' דאיירי בטומאה דמרבי מינה איסור טומאה על חלב ועולין, וכתב רש"י דמכל מקום אינו סתירה למאן דאמר איסור על איסור בקדשים, משום דיש לומר דהאי תנא סבר אף בחולין איסור חל על איסור, ושפיר יש לומר דהאי דרשא לרבות לן ויוצא איירי, או לומר דהאיסור חל רק על הניתרים לכהנים באכילה.

(4) לדעת רבי מאיר יצא וירעה בעדר דהא הפריש רק על הספק וכיון דנודע ספיקו הרי התברר למפרע דכלל לא הקדישו. ודעת חכמים דכיון דליבו נוקפו הרי מקדישו בכל גוונא, וכיון דלא הוצרך לאשם דינו כמותר אשם דדמי יפלו לנדבה. ומסקינן בסוגיין דהאי פלוגתא שייכא בין הוכר דלא חטא ובין הוכר דחטא. וכן מסקינן דאם הפריש שני אשמות לאחריות, הרי גילה דעתו דליבו נוקפו ואף לרבי מאיר אינו יוצא לחולין. ולדעת רבי אליעזר יש להקריבו דהרי אפשר אף בנדבה, וכן לרבי אליעזר דאמרו לו דבעינן ספק, מכל מקום אם לא בא על חטא זה בא על חטא אחר.

ג. (1) בגוונא דהוכחשו העדים על ידי דהוכרה החתיכה, הרי תליא הוא בפלוגתא דרבי מאיר ורבנן. וכתבו התוס' דאף בגוונא דהוכחשו על ידי תרי ותרי, אכתי תליא בפלוגתא דרבי מאיר ורבנן, דהא איהו לא ידע וליבו נוקפו והקדישו מכל מקום. אמנם אם הוכחשו על ידי הזמה, סבר רבי יהודה דהכא מודים רבנן דלא נוקפו ליבו דהא ידע דהעדים מוזמים וסבר להביא עדים להזימם וליכא למימר דליבו נוקפו. אמנם דעת רבא דאף גבי הזמה אמרינן ליבו נוקפו. ומסקינן דפלוגתא רבא ורב יהודה תליא בפלוגתא דרבי אליעזר ורבי יוחנן.

(2) באשם וודאי כולי עלמא מודו דיצא וירעה בעדר, דדוקא בבא על הספק אמרינן ליבו נוקפו, אבל בחיוב וודאי הרי הפרישו לחיוב וודאו, ואם התברר דאינו חייב הרי הוי הקדש טעות.

(3) אם הוכחשו העדים כתבו התוס' דאינו נסקל משום דכמיתת בעלים כך מיתת השור, אמנם אי נימא דשור הנסקל אסור מחיים, הרי מספק יש לאוסרו. ואם הוזמו העדים הרי השור פטור מן הסקילה. וכן הדין בנסקל ועתה הוכחשו, דאסור הוא בהנאה, דהא איכא תרי ותרי, מלבד היכא דבא הרוג ברגליו. ואם הוזמו הרי מותר בהנאה.

(4) אם סבר דמדינא אסור הוא בהנאה, הרי התייאש ממנו וכל הרוצה יכול לזכות בו. אבל אם ידע דמדינא אינו אסור, כגון היכא דהעידו ולבסוף הוזמו, דהרי יודע דלא היו דברים מעולם, או דהעידו עליו דרבע שורו והוא יודע דאינו, הרי לא הפקירו ואין אחר יכול לזכות בו. ובעיר הנדחת אמרינן דאפילו יודע דלא עבד, מכל מקום אינו יודע דרובן לא עבדו וסובר דמדינא נכסיו נאסרים והוי הפקר.

ד. (1) דעת ריש לקיש דאי אפשי הוי לשון הפקר לכל הפחות לענין מתנת מטלטין, וכיון דהפקירה כל הקודם בה זוכה. אבל לענין מתנת שטר קרקע מבואר בסוגיין דאינו מועיל, משום דאין כוונתו להפקיר את השדה אלא רק אינו חפץ שהמתנה תתקיים, ועל כורחו המתנה חלה. ואם אמר לשון שמשמעו שאינו חפץ במתנה, אף ריש לקיש מודה דחוזרת לבעליה משום דכל כוונת הנותן על מנת שהמקבל יקבלה, אבל אם אינו רוצה הרי מעולם לא התכוון להוציאה מרשותו.

(2) אשם תלוי שנודע לו אחר השחיטה, מבואר במתניתין דתצא לבית השריפה, ולדעת רבנן הוא פשיטא דהרי הוא כזבח פסול, וכתבו התוס' לעיל דאי אפשר להקריבו עולה, דהרי רק דמיו קדושים לעולה. אי נמי, כיון דשם אשם תלוי עליו בשחיטה, כבר אינו יכול להקריבו לעולה. ואף לדעת רבי מאיר דהוי חולין, מכל מקום הוא חולין בעזרה, ולמאן דאמר חולין שנשחטו בעזרה בשריפה, ניחא. ודעת רבה [לביאור התוס'] דאף לרבי מאיר היכא דכבר נשחט יש ליבו נוקפו וגמר והקדישו והוי כזבח פסול דדינו בשריפה. ודעת רב אשי [לביאור התוס'] דהוא משום גזירה דנראה כזבח פסול. ובאשם וודאי, אם נודע לאחר השחיטה מבואר במתניתין דיקבר, והיינו משום דהוי חולין בעזרה, ולדעת רבי אליעזר פליג הוא אתנא דרישא, ודעת רבה ורב אשי דלא פליג אלא דשאני אשם תלוי דליבו נוקפו או דאיכא גזירה. ואם נודע לו לאחר הזריקה, באשם תלוי הרי יאכל משום דמעיקרו לכפר ספיקו בא, והרי כיפר ספיקו. ובאשם וודאי מבואר במתניתין דישרף, ודעת רבה ורבי אליעזר וודאי דאינו התנא דרישא דאחר שחיטה. ודעת רב אשי, דאיכא למימר דאחר

זריקה מחזי טפי כובח פסול, ומשום הכי כולי עלמא מודו דישרף. ואם רק קיבל את הדם בכוס, דעת רבי יוסי דאמרינן כל העומד להזרק כזרוק דמי ודינו כאחר זריקה, ועיין תשובה הבאה.

3) אמרינן בסוגיין דרבי יוסי דסבר דכל העומד להזרק כזרוק דמי על כרחך דסבר דהכוס מקדש את הפסולים, דהא עתה התברר דאינו קרבן ואינו ראוי לזריקה. וכתבו התוס' דאיכא למימר דהכא משום דהפסול דידיה הוא משום דהתברר דהוא חולין, אין לדמותו להיכא דנמצא בו פסול דקדשים, ויש לומר דהכא עדיף טפי דהא מעיקרא לשם ספק הוקדש.

ה. 1) לדעת רבא רק משעת העריפה נאסרת, והוכיח לה ממתניתין דקתני דאם הוכר הרוצח לאחר העריפה הרי אסורה בהנאה משום דכיפרה ספיקה, ומבואר דדווקא משום העריפה חל איסור הנאה. ולדעת רבי המנונא נאסרת אף מחיים, ומסקינן דהיינו משעה שנראתה לעריפה והיינו משעה שירדה לנחל, והוכיח לה מהא דנחלקו רבי שמעון ורבנן לענין אותו ואת בנו בעגלה ערופה ויבואר לקמן. וכן מצינו תנאים דפליגי בה, דהרי איכא מאן דילף מכשיר בחוץ דהיינו מצורע ממכפר בחוץ דהיינו עגלה ערופה ושעיר המשתלח לענין לאוסרו בהנאה. וביאר רש"י דאם ילפינן מכשיר ממכפר כל שכן שיש ללמוד מכפר ממכפר, דכי היכי דשעיר המשתלח נאסר מחיים כשאר קדשים, אף עגלה ערופה נאסרת מחיים. והתוס' ביארו, דמכשיר בחוץ היינו משולחת דמצורע והיא וודאי דנאסרת מחיים, והדר ילפינן מכפר ממכשיר דאף עגלה נאסרת מחיים. [ולתירוץ השני בתוס', אין מהכא מקור לדין איסור מחיים, אלא רק חזינן דהכי סבר האי מאן דאמר].

2) אי נימא דשחיטה שאינה ראויה נמי הוי שחיטה, הרי משכחת לה בגוונא דשחט לאמה ושחט לה קודם עריפה, והיינו למאן דאמר דנאסרת מחיים. ואי נימא דאיכא מאן דאמר דעגלה בשחיטה כשרה, הרי יש לומר בפשוטו, דשחט לאמה ואחר כך ערף לבתה בשחיטה. וכתבו התוס' דכן משכחת לה למאן דאמר עריפתה היא שחיטתה, דאם ערופה ושוחט לאמה באותו יום יעבור משום אותו ואת בנו. ואי נימא דשחיטה דאינה ראויה לא הוי שחיטה, לא משכחת לה אלא אי נימא דאינה נאסרת מחיים.

3) מבואר במתניתין דרק על עבירות דזדונם כרת ושגגתם חטאת, דילפינן מצות מצות מחטאת. ודעת "אמרו לו", דאף על לא תעשה גרידא חייב להביא, דהא כתיב בקרא "אשר לא תעשה". ומכל מקום להתנדב יכול אף בשאר איסורין. ודעת התוס' דאף בלא תעשה גרידא אינו אלא דרך נדבה, דאף הם מודים לגזירה שוה דמצוות מצוות. אבל בסתם אינו יכול להתנדב משום דרק עולה ושלמים מצינו בנדבה, ואדרבה עיקר קרבנם בנדבה כתיב. ודעת רבי אליעזר דיכול להביא אף בנדבה סתם, משום דלא יתכן דהוי קרבן חובה כחטאות ואשמות וודאים, דאי הכי, אמאי היכא דאיתידע ליה מחויב בחטאת, הרי כבר הביא חובתו. ורבנן סברי, דהוי חובה אבל רק להגין מן היסורין.

ו. 1) לדעת רב יוסף אתי לאשמועינן דחמשה אשמות מכפרים כפרה גמורה, אבל אשם תלוי אינו מכפר כפרה גמורה ולאפוקי מדרבי אליעזר דאמר דאף על לאו גרידא מביאים אשם תלוי, דהא בלאו גרידא אין קרבן לאחר האשם תלוי. ולדעת רבינא, אתי למימר דחמשה אשמות אין אחר מכפר כפרתן, דאף אם עבר עליהם יום הכיפורים הרי חייבים בקרבן. אבל אשם תלוי אף יום הכיפורים מכפר כפרתו.

2) אין יום הכיפורים מועיל לכפר קרבן וודאי, ולרב דימי ילפינן לה מדכתיב גבי שעיר הפנימי "ומפשעיהם לכל חטאתם", ומה פשעים אינם בני קרבן, דהא לא אשכחן קרבן במזיד [ואף דיש מביאים על הזדון כשגגה, מכל מקום בכפרת שעיר הפנימי דהוא על טומאת מקדש וקדשיו לא אשכחן]. אף חטאים דלאו בני קרבן נינהו. ואביי סבר דמהאי קרא לאו ראייה הוא משום דבשעיר הפנימי נאמר דהוא אינו מכפר על עבירות דמצוה ידועה, וביאר רש"י דהוא משום דזוטרית כפרתו ולהכי אינו מכפר על בר קרבן, אבל שעיר המשתלח אימא דמהני לכפר אף על בר קרבן, ולהא ביאר אביי דילפינן מ"פשעיהם לכל חטאתם" הנאמר בשעיר המשתלח. אמנם רב דימי לא קיבל להאי ילפותא משום דאשכחן עבירות דיש בהו קרבן אף על זדון. ומסקינן דאביי יליף לה מיתורא דקרא, דהרי כבר כתיב ברישא דהשעיר המשתלח מכפר על "עונות" דהיינו מזיד, ואמאי הדר קרא פשעיהם לכל חטאתם אי לאו דאתי להיקשא חטאים לפשעים והיינו רוב פשעים דלית בהו קרבן. ורב תחליפא משמיה דרבא יליף מדכתיב "לפני ה'" וילפינן מינה דרק על עבירות שאין מכיר בהן אלא ה' יום הכיפורים מכפר, אבל על עבירות הידועות אין יום הכיפורים מכפר. אמנם שאר המאן דאמרינן לא ניחא להו בהאי, משום דאיכא למיפריך דהא מצינו כמה עבירות דאין מכיר בהם אלא ה' ואפילו הכי לית להו כפרה ביום הכיפורים.

3) יום כיפור מהני במקום אשם תלוי, וילפינן לה מדכתיב "מכל חטאתיכם לפני ה'" דחטא דאין מכיר בו אלא ה' יום הכיפורים מכפר. ומבואר במתניתין דאף אם עבר עבירה ביום הכיפורים גופיה, ואפילו עם חשיכה מכל מקום יום הכיפורים מכפר עליו ופטור מאשם תלוי.

ז. 1) אם התרו בו קודם עבירתו דכבר התחייב במלקות, אין יום הכיפורים מכפר עליו, דאין יום הכיפורים מכפר חיובים דכבר חלו עליו. אבל אם לא התרו בו שפיר יום הכיפורים מכפר, והיינו דאמרינן דמכפר על הודע ועל לא הודע. ואמרינן בסוגיין דאין ללמוד את דינו מדין הקרבן, משום דאיכא למימר דדווקא קרבן דכבר התחייב ממון לשמים אין יום הכיפורים מוחל הממון, אבל על שאר עבירות שפיר מכפר. ולהכי הוצרך רבא לאשמועינן דאף חייבי מלקות אין יום הכיפורים פוטרן.

2) סלקא דעתין דאף בספק יולדת, ובספק מצורע, ובגזיר ספק טמא, ובסוטה דכל ענינה ספק ובעגלה ערופה דכל ענינה על הספק, נמי יום הכיפורים יכפר עליהם, דהא הוי חטא דאין מכיר בו אלא ה'. ובילדת ובמצורע אמרינן דקרבנו אתי לטהרו מידי טומאתו, וביום הכיפורים כתיב "לכל חטאתם" ולא לכל טומאתן. ואף למאן דאמר דילולדת חוטאת וכן מצורע הוא עונש על נגעים, מכל מקום על ידי צערן התכפר עבירתן והקרבן אתי רק לטהר. ובגזיר טמא קרבנו אתי להחיל נזירות טהרה ואינו שייך לכפרת יום הכיפורים. ובסוטה הרי נמי איקרי טומאה. אי נמי, הרי הבעל כן מכיר בחטאה ולא הוי בכלל חטא דאין מכיר בו אלא ה'. ובעגלה ערופה נמי אמרינן דההורג מכיר ואינו חטא דאין מכיר בו אלא ה'. אי נמי, איכא גזירת הכתוב דאם הוכר ההורג אין מתכפר אלא בדם שופכו, ואם לא הוכר, אינו מתכפר אלא בדם העגלה. אי נמי, כתיב בקרא דהכפרה היא אף על יוצאי מצרים, וחזינן דאף דעבר עליהם יום הכיפורים אכתי בחיובם קאי.

3) אפילו דהוי חטא דאין מכיר בו אלא ה', מכל מקום חייב קרבן, משום דכתיב "הודע" יתירא דהא כתיב בין ביחיד ובין בציבור ובין בנשיא, ואפשר ללמוד כולהו מהדדי, דהא הוקשו כולהו וכדיבואר להלן, ואתי למימר דכל דהודע לו הרי בחיובו עומד ואפילו לאחר יום הכיפורים.

4) מיחיד אי אפשר ללמוד משום דהוי אמינא דדווקא הוא בעי ידיעה משום קולתו דאין קרבנו אלא נקיבה. ומנשיא אי אפשר ללמוד משום קולו דאינו בשבועת העדות. ומציבור אי אפשר ללמוד משום קולתם דאין חיובם אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה. וכן אין ללמוד יחיד מתרויהו משום דבין נשיא ובין ציבור אינן בשבועת העדות. וכן אין ללמוד ציבור מתרויהו, דמה לתרויהו דיש בקרבן

נקיבה. אבל נשיא לכאורה יש ללמודו מיחיד וציבור, ודחה אביי דאיכא למיפרך דמה ליחיד וציבור דאין עשוין להשתנות, ועל מה הצד הרי פרכין פירכא כל דהו.

ח. (1) סברה הגמ' דכיון דקרבתו הובא על חטא זה, שפיר יהני ליה דלא יצטרך להביא קרבן אחר, ולא דמי ליום הכיפורים דלא בא לכפר דווקא על חטא זה. ומסקינן דאינו מכפר משום דכתיב "או הודע איליו חטאתו" ודרשינן מכל מקום דהודע יש לו להביא קרבן. (2) מבואר במתניתין דתקבר. אמנם היינו רק מדרבנן דהרי אי משום חולין בעזרה, הרי לא עבדו בה אלא מליקה וכל שאינה לשם קרבן אין במליקתה משום חולין בעזרה. אבל מדרבנן גזרו שלא יאמרו חטאת העוף הבאה על הספק תאכל. ואם נודע לה קודם מליקתה, הרי תצא ותרעה בעדר או תמכר לחברתה, דהרי כל הפרשתה היא על הספק והכא לא שייך לומר ליבנו נוקפו. (3) אם קנה תרווייהו לאשם, יקריב אותו השה שני סלעים דזה הוא דין האשם, והשני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה כדין מותר אשם, אבל איהו גופיה אינו קרב עולה משום דהופרש לשם אשם. ואם קנה אחד לחולין ואחד לאשם, הרי אותו השה שני סלעים יקרב לאשם, ובשני הרי כיון דמעל בסלע יש לו להשיב הסלע להקדש, וצריך להוסיף חומש וכן להביא אשם מעילות. ועל כן יש לו להקריב את האיל השני לשם אשם מעילות דידיה ובנוסף ישלם סלע וחומשה. ואם קנה בתרווייהו לצורך חולין, הרי מעילתו בשני סלעים, וחומשו הוא שני דינרים, ועל כן יכול להביא האיל שקנה בשני סלעים ושני דינרים לצורך תשלום הקרן, ואת האיל השני יביא לצורך אשם מעילות דידיה. ואם תרווייהו שוו שני סלעים, אם תרווייהו לאשם, דינו כנוכר לעיל. ואם אחד לאשם ואחד לחולין או תרווייהו לחולין, הרי יקריב אחד לחובתו ואת השני לשם אשם מעילות ויביא עוד סלע וחומשה, דהרי אינו יכול לשלם החומש יחד עם הקרבן, אלא בעינן לשלמו יחד עם הקרן. ואם אחד לא שוה אלא סלע, הרי אינו ראוי כלל לקרבן אשם, וצריך להביא תחתיו סלע וחומשה ועוד איל בשני סלעים.

ט. (1) אין להוכיח ממתניתין דידן, משום דיש לומר דבאמת היה שוה שני סלעים, אלא דהרועה הוויל לו המחיר. וכן מדקתני לקח איל בסלע ופיטמו והעמידו על שתיים דכשר, נמי ליכא ראייה לשבח הקדש, דשאני פיטומא דהא סוף חסר ממונו בשני סלעים. ופשטו מדקתני להדיא בברייתא דאם בשעת הפרשה שוה סלע ובשעת כפרה יפה שתיים דיצא. [אמנם יש גירסאות דלא יצא, ופשטינן דאין מתכפר בשבח הקדש]. והוכיחו נמי מדברי רבי יוחנן דאמר גבי ולד תודה, דקודם שקרבה התודה, יכול להביא ולדה תחתיה ולהביא עליה לחמי תודה, וחוינן דשפיר מתכפר אדם בשבח הקדש. וגבי לקח איל בסלע והרי הוא בשתיים קתני בברייתא דכשר אלא דיש לו לשלם סלע לגיזבר, ומסקינן דוודאי סברה האי ברייתא דמתכפר אדם בשבח הקדש, דאי לאו הכי הא לא יצא ידי חובתו משום דהוא קנאו רק בסלע, וליכא למימר דפיטמו בעוד סלע, דאי הכי היינו רישא, וכן לא אתי שפיר מאי דקתני דישלם סלע לגיזבר. אלא יש לומר דאיירי דפיטמו בעוד שלשה דינרים והשביח מאיליו בעוד דינר, ויש לו להשלים עוד דינר לתשלום סלע מדרבנן בעלמא גזירה שמא יאמרו מתכפר אדם באיל פחות משני סלעים. [אמנם יש מפרשים שכתבו דהאי ברייתא משבשתא היא].

(2) רש"י ביאר דאיירי בהפריש שני סלעים לאשמו, ומעל וחזר ומעל עד שעלה שיעור החומשין לשיעור שני סלעים באופן דיכול לקנות בהם קרבן אשם, והסתפקו בגמ' האם יכול להביא באלו החומשים את האשם דהיה מחויב בו מעיקרא. ואמרינן דלא תליא בספק גבי מתכפר אדם בשבח הקדש, משום דאיכא למימר דשאני שבח הקדש דמהני משום דסוף סוף טרח בו להשביחו. ומאי דיש לומר דאף אי נימא דלא מהני להתכפר בשבח הקדש, היינו משום דמעיקרו לא הופרש לשם אשם, אבל אלו החומשים כיון דלצורך תשלום אשם הופרשו, שפיר ראויים להקרב אשם.

(3) כתב רש"י דיכול לצאת ידי חובה אף באיל הבא לו במתנה כל עוד דשוה בשוק שני סלעים. ואם הוולו כל הטלאים בשוק, אף דבעלמא היה שוה שני סלעים, מכל מקום אין לו תקנה עד שיוקרו הטלאים ויעלה מחירו לשני סלעים. והוכיחו הכי מהא דאמר רבי יוחנן בשם רשב"י דהיינו טעמא דלא נתנה התורה קצבה במחוסרי כפרה, דחיישינן שמא יוולו הטלאים ולא יוכלו להתכפר ולאכול בקדשים. וחוינן דכל דנתנה התורה קצבה, בעינן דכך יהיה מחירו בשוק.

(4) הגמ' הקשתה דבחטאת חלב שאינה באה להתירו בקדשים, אמאי לא נתנה התורה קצבה. וכן באשם נזיר טמא [כן פירש רגמ"ה], כיון דמותר באכילת קדשים קודם אשמו, ואין אשמו בא אלא לבטלה, אמאי לא נתנה בו התורה קצבה.

י. (1) אינו יכול להביאה לשם חטא אחר, וילפינן לה מדכתיב "קרבתו על חטאתו", עד שיביא על החטא שעליו הופרש. וכן אינו יכול להביא קרבן שהפריש אביו, וילפינן לה מדכתיב "קרבתו", ואפילו היכא דהפרישו אביו על חטא כמו שהוא חטא, דהא כתיב עוד "קרבתו" יתירא.

(2) אינו יכול לקנות בהן קרבן על חטא אחר, והא נמי ילפינן מדכתיב "קרבתו על חטאתו" [ועיין תוס' בנוזר כח. מה שביארו כיצד ילפינן מינה תרי]. אבל בדיעבד הועילו מעשיו כדין כל מועל בכסף הקדש דיצא הכסף לחולין ומחויב לשלם את מעילתו בתוספת חומש [כן מפורש להדיא ברגמ"ה]. ואף אם אביו הפריש את המעות ואפילו הם סתומים שלא פירש לשם איזה קרבן, אינו יכול ליקח בהן לחטאתו, וילפינן לה מדכתיב "קרבתו" יתירא [דתלת קרבנו כתיבין]. אבל גבי נזירות אמרינן בנוזר, דכל דהניח אביו מעות סתומים שפיר יכול לגלח עליהם.

(3) הפריש מעות עבור קרבן עשיר והעני, יכול לקנות בהן עוף או עשירית האיפה אם הוא דל, ושאר הכסף אזיל לחולין. והיינו דכתיב ביה "מחטאתו" וכתוב בה בשבחה וכתוב בעוף לומר דלא רק מיני דמים יכול לקנות בהן, אלא אף מיני מנחות יכול לקנות בהן. ואם הפריש כבשה לחובתו, אם היא נסתאבה הרי יכול למוכרה וליקח בדמיה עוף או עשירית האיפה. ועני שהפריש מעות לצורך חיובו והעשיר, הרי יוסיף עליהם מביתו, והיינו דכתיב "על חטאתו". אבל אם כבר קבע ואמר אלו לחטאתי ואלו לעולתי, אלו שקבעם לעולה יפלו לנדבה, ואלו שקבעם לחטאת יוסיף עליהם מביתו ויקח כבשה. ואם העני יותר יקח בדמיהם עשירית האיפה והשאר חולין. ואם הפריש עופות לחובתו, הרי אינם יכולים להפדות משום דאין פדיון לעופות.

יא. (1) במצורע כולי עלמא מודו דאינו יוצא ידי חובה בקרבן עני, דהא כתיב ביה "זאת". אבל בשאר החייבים, נחלקו בו בסוגיין, דדעת רב אלעזר אמר רבי אושעיא, דלא יצא ידי חובתו, ואף אם חזר והעני אינו יוצא בה ידי חובתו, משום דסבר דבעלי חיים נדחין וכדעת רבנן דפליגי אדרבי שמעון. אבל לרבי שמעון אין הכי נמי יכול עתה לצאת בה ידי חובה. ודעת רב חגא אמר רבי אושעיא דשפיר יוצא בה ידי חובתו, משום דדוקא במצורע גלי קרא דלא מהני, דכתיב ביה מיעוטא ד"הוא".

(2) כתב רש"י דמשכחת לה באופן דמעולם לא היה ראוי לקדושת הגוף, כגון עשיר החייב כבשה שהפריש עוף לחובתו, דכיון דאינו יוצא בה ידי חובתו, כלל לא חייל עלה קדושת הגוף. אבל בלאו הכי הא אין פדיון לעופות ולא משכחת בה כלל קדושת דמים.

3) דעת רבי שמעון דבעלי חיים אינן נדחין, והיינו דאמר גבי מפריש נקיבה לפסחו דאם ילדה זכר, יקרב הוא בעצמו לפסח ולא אמרינן דנחדה. וכן אמר הכי לענין שני שעירי יום הכיפורים, דאם אבד אחד או מת, יקח זוג לשני ואינו צריך לחזור ולהגדיל, משום דאותו הנשאר הרי לא נדחה כלל במות חברו, משום דאין בעלי חיים נדחין.

4) בכל הקרבנות קובע שם הבעלים בשעת ההקדש. ובקינים יכול להקבע בין על ידי הבעלים בשעת הלקיחה, והיינו דכתיב "ולקחה שתי תורים אחד לחטאת ואחד לעולה". ואם לא פירשן הבעלים, יכול הכהן לקובעם בשעת עשייתן, והיינו דכתיב "ועשה הכהן את האחד חטאת ואת האחד עולה". ובשני שעירי יום הכיפורים הגורל הוא הקובע, והיינו דכתיב "ועשהו חטאת". ואיכא נפקא מינה בהאי קביעותא, דאסור לשנות עתה שמה, והמשנה הרי הוא מועל.

יב. 1) מבואר במתניתין דתרווייהו משובחין דאף דבכל התורה הקדים כבשים לעזים, מכל מקום בחד דוכתי הקדים עזים לכבשים לומר דתרווייהו כהדדי. ויששכר איש כפר ברקאי טעה בדבר זה, דסבור היה דמהא דקרבן התמיד בא דווקא מן הכבשים, הרי ראייה דהם המשובחין יותר. וכן ענה לינאי המלך ולאשתו כשנחלקו האם כבש משובח יותר או גדי עזים. וכשהשיב תשובה זו הראה בידי סימן של זלזול וכעס עליו המלך וציווה לכרות ידו הימנית, והלך יששכר ושיחד הממונים שיכרתו את ידו השמאלית ולא הימנית, וכששמע ינאי בדבר, ענשו שיכרתו אף את ידו הימנית. ומבואר בסוגיין דבא לו עונש זה על שם שהיה מכבד עצמו מבזה קדשי שמים, דהיה כורך על ידו שיראין וכך היה עובד עבודת הקרבנות.

2) מעיקר הדין אין נפקא מינה בין כיבוד אב לכיבוד אם, דהא כי היכי דאיכא קרא דהקדים אב לאם, איכא נמי קרא דהקדים אם לאב, אלא מכיון דאף האם חייבת בכבוד האב, הרי כבוד האב עדיף. וכן אמרינן לענין תלמיד חכם, דכבודו עדיף על כבוד האב, משום דאף האב חייב בכבודו של התלמיד חכם.

3) העזרה צווחה ארבע צווחות, אחת על בני עלי חפני ופנחס שיצאו מן העזרה לפי שהיו מטמאים העזרה דכתיב "אשר ישכבון את הנשים". ואחת שיכנס יוחנן בן נדבאי תלמידו של פינקאי שאוכל מאכל רב ביותר כדי שלא ישאר נותר בעזרה. ואחת שיכנס ישמעאל בן פיכאי תלמידו של פנחס וישמש בכהונה. ואחת שיצא יששכר איש כפר ברקאי שמכבד עצמו ומבזה קדשי שמים.

מסכת מעילה

יג. 1) מבואר במתניתין דיש בהו מעילה, משום דדרום כשר בקדשים קלים. וסברה הגמ' דדין זה הוא פשיטא דכי משום דשחטן בדרום פקעה קדושה מנייהו. והוסיפו התוס', דאף ליכא למימר דקמשמע לן דבכהאי גוונא לא תהני זריקה להוציא מידי מעילה, דמילתא דפשיטא היא דכל דהקרבן אינו נותר באכילה, הוריקה לא מהני מידי. ותימצו דלאו פשיטא הוא, דהרי קדשים שמתו יצאו מידי מעילה, וסלקא דעתין דשחיטה בדרום כיון דאינה ראויה הוי כמיתה בעלמא ופקעה המעילה. ונחלקו רבה ורב יוסף האם האי מעילה מדאורייתא אי מדרבנן, דרב יוסף סבר דמדאורייתא איכא מעילה, משום דאכתי בקדושתן קאי דהרי אם עלו לא ירדו ויהיינו דאמרינן בגמ' דכשר בקדשים קלים, דמשום הכי אם עלו לא ירדו וכדכתב השי"ת מן. מלבד לשיטת רבי יהודה דפסול חוץ למקומו אי עלה ירד, דאי נימא דיש מעילה על כרחן דהוא מדרבנן. ולדעת רבה כולי עלמא מודו דאם עלו ירדו, והאי מעילה דמתניתין היא מדרבנן בעלמא. וכתבו התוס' במסקנת דבריהם, דאף בגוונא דשחט וגם קיבל בדרום יש מעילה, דהא תרווייהו כשר בקדשים קלים. אבל בריש דבריהם כתבו דכיון דשני כולי האי, ליכא בה מעילה.

2) לגירסא דידן, מעיקרא גבי דרום וצפון נקטה המשנה החידוש בדרך לא זו אף זו, דאף בגוונא דגם הקבלה שהיא עיקר עבודה, נדהרי מקבלה והילך מצוות כהונה הייתה בדרום, נמי יש מעילה. אבל בתר הכי גבי יום ולילה נקטו בדרך זו ואין צריך לומר זו, דאפילו אם זרק בלילה יש מעילה ואין צריך לומר היכא דרק שחט בלילה. ובגמ' מבואר דגרסו במתניתין גם ברישא בדרך זו ואין צריך לומר זו. והתוס' גרסו במתניתין דכולה על דרך לא זו אף זו.

3) מבואר במתניתין דיש מעילה היכא דשחטו במחשבת פיגול או פסול. וכתב רש"י דהיינו משום דאכתי בקדושתו קאי דהרי צריך לזרוק הדם כדי לקובעו בפיגול. והתוס' ביארו דהוא משום דכולי עלמא מודו דבהאי פסולא אי עלו לא ירדו. ובהאי פסולא ליכא למאן דאמר דהוי מדרבנן בעלמא. ולדעת רש"י הא לאו מילתא דפשיטא הוא דהא מקשינן עלה אמאי אית ביה מעילה, דהרי נפסל הוא ולא דמי ללילה דאיכא למימר לילה לאו מחוסר זמן, וכן אינו דומה לדרום דכשר בקדשים קלים. והתוס' ביארו דאינו פשיטא, משום דהוי סברינן דכיון דהועילה המעילה לקובעו בפיגול, הוא הדין שתועיל להוציא מידי מעילה, ולהכי קמשמע לן מתניתין דאכתי יש בו מעילה.

יד. 1) כתבו התוס' דשאלו רק על פסול דרום. דהא פסול לילה הוא פלוגתא בזבחים דרבי יהודה ורבי שמעון, ופסול דחוץ לזמנו וחוץ למקומו, הא כולי עלמא מודו בה דאם עלו לא ירדו. וברש"י יש משמעות דקאי אכולי מתניתין. אמנם בדפסו חדש תיקנו לשונן. ומסקינן דאליבא דרבי יהודה דאמר דלילה יוצא ונשפך הדם אם עלו ירדו, הוא הדין דיאמר בשחיטה בדרום, דכי היכי דפסול זמן אם עלה ירד, הוא הדין פסול מקום. אבל לדעת רבי שמעון דאף בהני אמר אם עלו לא ירדו, נחלקו רבה ורב יוסף, דרב יוסף סבר דהכא נמי אם עלה לא ירד, וכי היכי דאמר גבי פסול לילה. אבל רבה סבר דאם עלו ירדו, דשאני פסול מקום דהוי כחנקניהו.

2) בסוגיין מבואר דשינוי מקום במזבח אליבא דרבי שמעון אינו פוסל לענין שאם עלו לא ירדו, וכתבו התוס' דלכאורה אף רבי יהודה מודה דהכא שאני ואם עלו לא ירדו, אמנם כתבו דהני מילי בהזאת דם בהמה, דאחר דכבר נשחט כדנינו אם עלה לא ירד. אבל במליקת עוף דהוי שינוי בתחילת עשייתו, שפיר סבירא ליה לרבי יהודה דאם עלה ירד. ואמרינן בסוגיין דסבר רבה דאף דאמר רבי שמעון דשינוי מקום במזבח אם עלו לא ירדו, שינוי מקום בין דרום לצפון אי עלו ירדו. וכתבו התוס' בשם ר"י דכוונת הגמ' לחלק בין מליקת עוף במזבח דפליגי בה רבי יהודה ורבי שמעון דשחיטה בדרום. אמנם הסיקו, דאף אי איירי בבהמה דכולי עלמא מודו דאם עלה לא ירד, אכתי אמרינן דאיכא חילוק וליכא ללמוד שינוי דרום משינוי מקום במזבח. ואפילו דבעלמא סבירא ליה לרבי שמעון דליכא נפקותא בין פסול בזריקה לפסול בשחיטה.

3) עולא חידש דלאחר מיתה ליכא מעילה מדאורייתא, אבל איכא מעילה מדרבנן, והיינו לענין תשלום הקרן, אבל חומש וקרבתן אינו חייב מדרבנן. ואין לשמוע לחידושו ממתניתין דידן אפילו לרבה דאמר דמתניתין הוי מעילה מדרבנן, משום דאיכא למימר דשאני מתות דמאסי ובידלי אינשי מנייהו וליכא למיגזר בהו. וכתבו התוס' דאף מודאשכחן גבי דם דאיכא מעילה מדרבנן, אינו ראייה למתות, דהא סוף סוף מדם פחות בידלי מקדשים שמתו.